

KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ BOSTONISSA

Yhdysvaltojen tieteellisillä seuroilla ja akatemioilla oli vuosittainen tapaamisensa tänä vuonna Bostonissa 14.–18.2. AAAS:n (*American Association for the Advancement of Science*) 174. kokouksen teemana oli ”Tiede ja teknologia globaalissa perspektiivissä”. Erityistä huomiota kiinnitettiin kestäväan kehitykseen, jota lähestyttiin monien tieteenalojen kautta. Edustettuna olivat muun muassa bio- ja lääketieteet, psykologia, kasvatustiede ja neurotiede.

Globaaleja haasteita lähestyttiin myös yhteiskunta- ja taloustieteissä sekä teknisissä tieteissä. Teknisten tieteiden akatemia on listannut 21. vuosisadan suurimmat haasteet (yhteensä 14), jotka suureksi osaksi johtuvat edellisen vuosisadan insinööritieteen aiheuttamista ”sotkuista”, kuten ilmaston lämpenemisestä (ks. engineeringchallenges.org).

Päiviin sisältyi luentoja, symposiumeja, seminaareja ja ammatillisia tapaamisia. Kaikkiaan niitä oli noin 160. Mukana oli myös tiedenäyttely Bostonin kongressikeskuksessa ja kaksi suurelle yleisölle avointa perheiltapäivää. Osallistujia oli noin 10 000, joista tieteentekijöitä oli noin puolet, journalisteja noin 1 200 ja suuren yleisön edustajia noin 3 000. Kokouksen organisaatiota pyörittä paikan päällä noin 200 henkilöä. Osallistuminen edellytti rekisteröitymistä.

Tapahtumassa jaettiin myös palkintoja mm. tiedejournalismista. Lukiolaisilla ja opiskelijoilla oli mahdollisuus esitellä omia tieteellisiä projektejaan ns. posterinäyttelyssä. Tiedeviestintä oli näkyvästi esillä, samoin keskustelu tieteen vaikutuksesta yhteiskuntaan. Eurooppalainen tiede oli edustettuna mm. EU:n ja eurooppalaisten tiedetapahtumien järjestäjien kautta (ESOF ja EUSCEA).

Tutkijoiden kommunikointi suuren yleisön kanssa toteutuu Yhdysvalloissa pääasiassa tiedejournalismin kautta. Kokouksen seminaa-

rissa katsottiin, että tieteentekijän tulee löytää tasapaino tieteen tulosten ja henkilökohtaisten mielipiteidensä välillä. Tämä tulee esiin varsinkin journalistien kärjekkään ”So what?” -kysymyksen edessä. Tärkeää on myös pitää yllä keskustelua, esim. ympäristökysymyksistä, useilla areenoilla, ja tässä tulee ottaa huomioon eri instituutioiden edustajat, asiantuntijoista ja virkamiehistä Washingtonin päättäjiin asti.

Eräänlaista tasapainoa haettiin myös ”uskonnolliseen Amerikkaan”. Yhdysvallat on ollut hyvin heikko ottamaan vastaan evoluutioteoriaa, mikä on johtanut joissakin osavaltioissa oikeustaisteluihin koulujen opetuksen sisällöstä. Näissä taisteluissa tiede on kuitenkin menestynyt. Evoluutioteorian ja ns. älykkään suunnittelun kiistan ydinkysymyksistä on julkaistu oppaita, jotka auttavat vastaamaan evoluutioteorian vastustajien väitteisiin. Yleisesti Yhdysvalloissa kuitenkin painotetaan tieteen ja uskonnon rinnakkaiseloja ihmisten henkilökohtaisessa elämäntutkimuksessa.

AAAS:n vuosikokous oli hyvin tiedeyhteisölähtöinen, ja suurta yleisöä ei varsinaisesti tavoiteltu perhetapahtumaa lukuun ottamatta. Siksi oli hauska seurata, kuinka eurooppalaiset tiedeviestintäorganisaatiot esittivät uusia lähtökohtia tiedeviestintään ja tiedetapahtumien suunnitteluun. He katsoivat, että on tärkeää löytää uutta yleisöä ja järjestää tapahtumia ihmisille tutussa, neutraalissa ympäristössä, esim. rautatieasemilla. Näissä tapahtumissa voisi löytyä uusia piirteitä ns. ”katutieteelle” (*street science*), jossa kohdataan ihmisiä myös ristiriitoja tai keskustelua herättävien tutkimusaiheiden kautta.

UUSI PROFESSORIMATRIKKELI

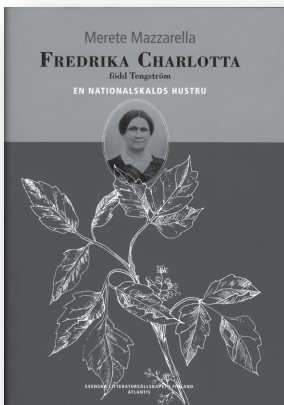
Professoriliitto julkaisi matrikkelin *Suomen Professorit – Finlands Professor 1640–2007* maaliskuun alussa. Teos sisältää tiedot lähes 6 000 Suo-

nessa toimivasta tai toimineesta professorista. Ensimmäistä kertaa matrikelissa on mukana myös englanniksi tietoja Suomessa toimivista, ulkomaalaislähtöisistä professoreista. Heitä on yhteensä 45. Matrikkeli julkaistaan kolmena eri versiona: nyt julkaistuna lähes tuhatsivuisena kirjana, myöhemmin vielä CD:nä ja jäsenistölle tarkoitettuna verkkoversiona.

Noin 50 vuotta sitten virantäyttökiistassa heitetty lausahdus ”Onhan hän sentään äitinsä puolelta Bonsdorff” heijastaa sitä, että Suomessa on monia professorisukuja. Näistä suurin ja edelleen vaikuttava on von Bonsdorffin suku, jonka eri sukuhaaroista löytyy lähes katkeamatta professoreita aina 1700-luvun lopusta lähtien.

TIEDETOIMITTAJA-PALKINTO

Suomen tiedetoimittajain liitto on myöntänyt Tiedetoimittaja-palkinnon tammelalaiselle freelance-toimittajalle **Helena Telkänrannalle**. Hänet palkittiin erityisesti ajankohtaisten ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin liittyvien aiheiden asiantuntevasta käsittelystä. Palkinto luovutettiin Telkänrannalle liiton Valon juhlassa Helsingissä 13.2.2008. Puheenvuorossaan hän pohti kiinnostavasti tunteiden osuutta tiedetoimittajan ammatissa.

VUODEN TIEDEKIRJA

Vuoden tiedekirja -palkinto luovutettiin professori **Merete Mazzarellalle** Tieteellisten seurain valtuuskunnan kevätkokouksessa 17.3.2008 teoksesta *Fredrika Charlotta född Tengström. En nationalskalds hustru* (Svenska litteratursällskapet i Finland, 2007). Kirjan on suomentanut Raija Viitanen nimellä *Fredrika Charlotta o.s. Tengström. Kansallisrunoilijan vaimo* (Tammi 2007).

Kunniamaininnan saivat dosentti **Seppo Turunen** teoksesta *Paviaaneja, punaviiniä ja*

puutarhanhoitoa. Esseitä ihmisen biologiasta (Tammi, 2007) ja filosofian tohtori **Anu Lahtinen** teoksesta *Sopeutuvat, neuvottelevat, kapitaliset. Naiset toimijoina Flemingin sukupiirissä 1470–1620* (SKS 2007).

SEMANTTINEN VERKKO

Suomessa on käynnistetty poikkeuksellisen laaja web-teknologian tutkimus- ja kehityshanke ”Semantic Web 2.0 – älykkäät yhteisölliset palvelut” vuosille 2008–10. Hankkeen ajatuksena on verkon kahden megatrendin, Web 2.0:n ja semanttisen webin, teknologioiden yhdistäminen ja hyödyntäminen. Web 2.0:ssa kehitetään hajautettuun sisällöntuotantoon perustuvia ratkaisuja yhteisöjen toimintaa tukeviin tehtäviin ja sovelluksiin (esim. Wikipedia, YouTube, blogit jne.). Pääosa tutkimustyöstä tehdään Teknillisen korkeakoulun ja Helsingin yliopiston Semanttisen laskennan tutkimusryhmässä. Mukana yhteistyössä on myös Tampereen yliopisto. Hankkeen tutkimustyö jakaantuu neljään työpajaan.

HYVIÄ UUTISIA TIEDELEHDISSÄ

Suomalainen, arvovaltaisessa lääketieteen alan *Brain*-lehdessä helmikuussa julkaistu tutkimus osoittaa ensimmäistä kertaa, että musiikin kuuntelu aivoinfarktista toipumisen alkuvaiheessa voi parantaa potilaiden kognitiivisten toimintojen kuntoutusta ja ehkäistä negatiivista mielialaa. Musiikin kuuntelun tiedettiin parantavan mielialaa ja kognitiivista toimintakykyä sekä terveillä henkilöillä että erilaisilla potilasryhmillä, mutta sen mahdollista roolia neurologisessa kuntoutuksessa ei ollut kuitenkaan aiemmin systemaattisesti tutkittu.

Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen ja University of California, San Diegon tutkijaryhmät ovat löytäneet geenin, joka vaikuttaa kasvien elintärkeisiin mekanismeihin, kuten yhteyttämiseen ja veden haihduttamiseen. Löytö mahdollistaa esim. paremmin

kuivuutta kestävien viljelyskasvien kehittämisen. Tutkimustulokset julkaistiin *Nature*-lehden online-versiossa helmikuun lopulla.

PROFESSUURI RUOKAKULTTUURIIN

Helsingin yliopistoon ollaan perustamassa ruokakulttuurin lahjoitusprofessuuria. Se tulee olemaan pysyvä professuuri, joka sijoittuu käyttäytymistieteelliseen tiedekuntaan. Ruokakulttuurin professorin on tarkoitus aloittaa työnsä lukuvuoden 2009–10 aikana. Hankkeelle on perustettu tukirahasto Helsingin yliopiston rahastoihin. Professoreksi nostaisi suomalaisen ruoan ja ruokakulttuurin arvostusta sekä herättäisi keskustelua ruoasta.

UUDISTUSTAVOITTEET PUHUTTAVAT

Opetusministeriö on valmistellut korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivoja 2008–11 viime vuoden syksystä alkaen. Ne esiteltiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtoreille 7.3.2008. Tavoitteena ovat alueellisesti ja aloittain vaikuttavat korkeakoulut. Pyrkimyksenä on, että korkeakouluja ja yksiköitä on nykyistä vähemmän, mutta että ne ovat taloudellisesti vahvempia ja nykyistä suurempia. Yliopistoja on enintään 15 ja ammattikorkeakouluja 18. Tämän verkon sisällä yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla olisi 4–5 strategista liittoutumaa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston puheenjohtaja **Pentti Rauhala** ja yliopistorehtoreiden puheenjohtaja **Krista Varantola** suhtautuvat (*Helsingin Sanomat* 8.3.2008) pääosin myönteisesti ”suuntaviivoihin”, mutta aikataulu ja rahoituksen riittävyys huolestuttavat heitä. Uudistuksessa ovat myös jääneet liian vähälle huomiolle niin sanotut yliopistokeskukset, joista useimmat syntyivät 2000-luvun alkupuolella paikkakunnille, joilla ei ollut omaa yliopistoa. Näitä keskuksia on Lahdessa, Kajaanissa, Kokkolassa, Mikkelissä, Porissa ja Seinäjoella.

SEKTORITUTKIMUSKENTÄN SELVITYSTYÖ KÄYNTIIN

Sektoritutkimus tuottaa yhteiskuntapoliittista päätöksentekoa tukevaa tutkimusta. Sektoritutkimuslaitokset, kuten Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Metsäntutkimuslaitos, Säteilyturvakeskus ja Työterveyslaitos, toimivat enimmäkseen ministeriöiden ohjauksessa. Ne saavat osan rahoituksestaan valtion budjetista, mutta yhä suuremman osuuden ne hankkivat itse.

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta on päättänyt arvioida nykyisen sektoritutkimuksen tuottajakentän tarkoituksenmukaisuutta yhteiskunnan tutkimustarpeen ja neuvottelukunnan jaostojen tutkimusagendojen toteutumisen näkökulmasta. Selvitystyöllä haetaan vastausta kysymykseen siitä, millainen tutkimuslaitosjärjestelmä edistää parhaiten poikkihallinnollista ja monitieteellistä sektoritutkimusyhteistyötä.

Selvitys koskee koko sektoritutkimuskenttää ja siinä tulee ottaa huomioon meneillään olevat ja aiemmin tehdyt sektoritutkimusjärjestelmän kehittämistä koskevat selvitykset, tilaaja-tuottaja-mallin kehittämistarpeet sekä muut mahdollisuudet nostaa sektoritutkimuksen tasoa ja sen hyödyntämistä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta on kutsunut selvityshenkilöksi Työterveyslaitoksen entisen pääjohtajan, professori **Jorma Rantasen**. Selvitystyön loppuraportin odotetaan valmistuvan 15.8.2008 mennessä.

Ilari Hetemäki